

Εκλογές 7ης Νοεμβρίου 2010

«εκλογές δεύτερης τάξεως?» ή «εκλογές ανατροπής?»

Γιάννης Αντώνενας Msc Δημόσιας Πολιτικής,

Σε παλαιότερο τεύχος της Ελληνικής Επιθεώρησης Πολιτικής Επιστήμης, οι αυτοδιοικητικές εκλογές χαρακτηρίζονται ως εκλογές «δεύτερης τάξεως». Σήμερα οι αυτοδιοικητικές εκλογές αποκτούν νέο χαρακτήρα δυναμικότερο και σημαντικότερο.

Το πολιτικό περιβάλλον των αυτοδιοικητικών εκλογών παρουσιάζεται ιδιαίτερο φορτισμένο και ρευστό, με έντονες δυναμικές διεργασίες αδιευκρίνιστου προσανατολισμού και κατευθύνσεων. Η δυναμική του ηλεκτρισμένου κομματικού ανταγωνισμού δεν αφήνει ανεπηρέαστο τον αυτοδιοικητικό χαρακτήρα των τοπικών και περιφερειακών εκλογών.

Πιο συγκεκριμένα, στη γενικότερη πολιτική σκηνή, τα πρώτα ρήγματα του μεταπολιτευτικού οικοδομήματος έχουν ξεκινήσει με την απόσχιση από την Νέα Δημοκρατία στελεχών για τη δημιουργία «νέου φόρουμ», ενώ η «δημοκρατική αριστερά» επιχειρεί αυτόνομη κάθοδο. Παρόλα αυτά, η βασική δομή του μεταπολιτευτικού οικοδομήματος παραμένει αλώβητη και οι επιμέρους διακυμάνσεις είναι μικρής σημασίας και εμβέλειας. Στην ουσία πρόκειται για ρωγμές εντός του πολιτικού συστήματος και παλινωδίες, που εύκολα απορροφώνται από τις δομές, χωρίς να διαταράσσουν τη γενικότερη σταθερότητα και ισορροπία του.

Η «κομματικοποίηση» και «πολιτικοποίηση» των αυτοδιοικητικών εκλογών αποτέλεσαν σταθερή στρατηγική και τακτική των κομμάτων, με την εκάστοτε κυβέρνηση, αφενός, να μετρά τις αντοχές του εκλογικού σώματος σχετικά με την ασκούμενη πολιτική και με την αντιπολίτευση να πράττει, αντίστοιχα, όσον αφορά στο βαθμό της κυβερνητικής φθοράς και την αποδοχή των θέσεών της. Από την σταθερά αυτή του πολιτικού συστήματος δεν αποτελούν εξαίρεση και οι προσεχείς εκλογές.

Μπροστά στο μνημόνιο και αντί της εθνικής συνένωσης και κοινής εθνικής στρατηγικής, αναπαράγεται η συνήθης τακτική ενός πλέον αυτοτροφοδοτούμενου δικομματικού εγκλωβισμού. Όχι «εμείς», «εσείς». Η αντιπολίτευση δηλώνει **«Δεν ζητούμε εμείς εκλογές, τις προκαλείτε εσείς»**. Ενώ η κυβέρνηση επιμένει, η αντιπολίτευση πολιτικοποίησε τις αυτοδιοικητικές εκλογές και έδωσε **«αντι-μνημονιακό»** χαρακτήρα. Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι το ανεξάρτητο των εκλογών να απολεσθεί γρήγορα.

Παρόλη την αρχικά ηθελημένη κομματικοποίηση των εκλογών, επακολούθησε σύγχυση των κομμάτων με παλινωδίες σχετικά με το βαθμό των πολιτικών προεκτάσεων που μπορεί να επιφέρει το εκλογικό αποτέλεσμα. Συνθήκη που αποδεικνύει τον γενικότερο προβληματισμό και την έλλειψη ουσιαστικής εναλλακτικής πολιτικής, προγραμματικής λύσης για τη διακυβέρνηση της χώρας. Αποκορύφωμα των παλινωδιών αποτελεί η μετατροπή του απόλυτου διλήμματος από την κυβερνητική παράταξη **«για ισχυρή ψήφο ή προσφυγή στην κάλπη»**, με το αιτιολογικό της αποδυνάμωσης της διαπραγμάτευσης απέναντι στο μνημόνιο, στο ελαστικότερο **«..αν χρειαστεί θα μιλήσει ο λαός»**. Στο ίδιο μήκος παλινωδίας η αξιωματική αντιπολίτευση, ενώ ξεκίνησε από τον πολωτικό χαρακτήρα

των εκλογών πέρασε στο απολογητικό στάδιο « **δεν παίρνουμε εμείς την ευθύνη, δεν ζητάμε άμεσα εκλογές**», καθώς στην ουσία στερείται ολοκληρωμένης εναλλακτικής πρότασης διεξόδου από το μνημόνιο και την επίτευξη της ανάπτυξης.

Η παλινωδία αντανακλά τη γενικότερη σύγχυση και αμηχανία που υπάρχει στην κοινωνικοοικονομική και παραγωγική ζωή του τόπου. Οι προσεχείς εκλογές σίγουρα έχασαν τον αυτοδιοικητικό χαρακτήρα τους και πολιτικοποιήθηκαν- αν δεν κομματικοποιήθηκαν. Την ίδια ώρα οι δημοσκοπήσεις καταγράφουν διαφωνία της κοινής γνώμης, τόσο για τη διεξαγωγή εκλογών, όσο και για τον πολιτικό χαρακτήρα των εκλογών. Στην ουσία οι πολίτες ενδιαφέρονται για την αντιμετώπιση των προβλημάτων, πέρα από κομματικές αντιπαραθέσεις και συγκρούσεις.

Η εμπάθυνση της κομματικοποίησης των εκλογών, εξαιτίας της όξυνσης του κομματικού ανταγωνισμού για την πορεία της χώρας και την υλοποίηση του μνημονίου, είχε ως τελικό αποτέλεσμα και ο λόγος των υποψήφιων συνδυασμών να καθίσταται πλέον «πολιτικός» και όχι «αυτοδιοικητικός» με ό,τι αυτό συνεπάγεται στην λειτουργία και αναβάθμιση του πολιτικού -διοικητικού μας συστήματος και την υλοποίηση του μεγάλου εγχειρήματος του Καλλικράτη.

Έτσι, η «προεκλογική αντιπαράθεση» για ανάπτυξη σχεδίων της περιοχής, τον αναπτυξιακό σχεδιασμό, περνάει σε δεύτερη μοίρα ενώ σημειώνεται αναπαραγωγή του κομματικού και πολιτικού λόγου, ιδιαίτερα στα μεγάλα αστικά κέντρα, καθώς και στις περιφέρειες.

Αρχικά το ΠΑΣΟΚ προσδιόρισε στην κυβερνητική πολιτική την νέα αρχιτεκτονική της χώρας, προβάλλοντας το σχέδιο Καλλικράτη ως τη μεγάλη ευκαιρία αλλαγής και αναδιάρθρωσης της χώρας. Συνθήκη η οποία σε μεγάλο βαθμό έγινε αποδεκτή από την κοινωνία, καθώς η αποδοχή του σχεδίου Καλλικράτη υπερτερούσε πολύ εκείνου του Καποδίστρια. Επιπλέον, οι αντιδράσεις για τις συνενώσεις ήταν περιορισμένες ,ενώ, παράλληλα, καταγράφηκε ωριμότητα αποδοχής του σχεδίου.

Στο πλαίσιο αυτό, ο πρωθυπουργός επιθυμούσε την εμπλοκή κορυφαίων υπουργών και στελεχών στις εκλογές, με το σκεπτικό ότι οι αυτοδιοικητικές περιφέρειες θα έχουν σημαντικότερο ρόλο σε σχέση με τα υπουργεία. Η άρνηση των στελεχών για εμπλοκή οδήγησε στην επιλογή αυτοδιοικητικών προσώπων. Παρόλα αυτά, η πολιτικοποίηση των εκλογών είχε ξεκινήσει, ενώ η τελική επιλογή των αυτοδιοικητικών στελεχών ερμηνεύτηκε ως αναγκαστική επιλογή δεύτερης τάξης σε σχέση με τον αρχικό στόχο της καθόδου στην πολιτική αρένα των πολιτικών στελεχών, συνθήκη η οποία αδικεί τα αυτοδιοικητικά πρόσωπα.

Η τακτική αυτή εξουδετέρωσε μια μοναδική ευκαιρία της κυβερνητικής παράταξης να ορίσει από νωρίς τον «αυτοδιοικητικό χαρακτήρα» των εκλογών, ενισχύοντας το νομοθέτημά της, το σχέδιο Καλλικράτη, κάνοντας πράξη το μεγάλο άλμα της διοικητικής αναμόρφωσης με την ταυτόχρονη πολιτική αναμόρφωση , την έξοδο της αυτοδιοίκησης από τον μακροχρόνιο «κομματικό εναγκαλισμό». Στην λογική αυτή, θα προσέφερε υποστήριξη και όχι χρίσμα σε αυτοδιοικητικά κινήματα και συνδυασμούς, επιτυχημένους σε νομαρχιακό επίπεδο, έτοιμους να κάνουν το μεγάλο βήμα για την περιφέρεια(λχ

Παπατόλιας στην περιφέρεια Θεσσαλίας) ,που , στην πλειοψηφία τους ,ανήκαν στην κυβερνητική παράταξη.

Με τον τρόπο αυτό, η κυβέρνηση θα ήταν απελευθερωμένη από το άγχος του όποιου αποτελέσματος, καθώς αυτό θα ερμηνευόταν ως έκφραση της κοινωνίας απέναντι σε αυτοδιοικητικούς συνδυασμούς- στην κονίστρα της πολιτικής αντιπαράθεσης περιφερειακών ή αναπτυξιακών σχεδίων και τη διαχείριση των καθημερινών τοπικών προβλημάτων -και όχι ως «ψήφος πολιτικής σημασίας με εθνικές διαστάσεις».

Η ισχυρή κοινοβουλευτική πλειοψηφία επαρκούσε για την υλοποίηση του κυβερνητικού έργου και την αυστηρή τήρηση του πλαισίου σταθερότητας. Ο εγκλωβισμός του ΠΑΣΟΚ στον «πολιτικό χαρακτήρα» των αυτοδιοικητικών εκλογών ίσως να απορρέει και από την «ψυχολογική ενοχή» για την έλλειψη πολιτικής νομιμοποίησης των μέτρων(Καστανίδης), καθώς ο προεκλογικός λόγος και οι υποσχέσεις απέχουν των σημερινών κυβερνητικών του αποφάσεων.

Το διακύβευμα , λοιπόν, των εκλογών είναι αν θα έχουμε μια επανάληψη του χαρακτήρα των αυτοδιοικητικών εκλογών **«ως εκλογές δεύτερης τάξεως» ή ως «εκλογές ανατροπών».**Στην πρώτη περίπτωση μιλάμε για ένα εκλογικό αποτέλεσμα «πολιτικά διαχειρίσιμο» από την κυβέρνηση και γενικότερα από το πολιτικό σύστημα, που θα εκφραστεί με το επαναδιατυπωμένο ρητορικό από την μεριά της κυβέρνησης «λάβαμε το μήνυμα», και της ταυτόχρονης διπλής ερμηνείας από την αντιπολίτευση ότι η «κυβέρνηση καταψηφίστηκε».

Η περίπτωση να καρπωθεί η αξιωματική αντιπολίτευση την πικρία του κόσμου ίσως να είναι απίθανη, καθώς για την τωρινή κατάσταση της οικονομίας, στα μάτια των πολιτών ,και τα δύο κόμματα είναι συνυπεύθυνα. Μια **«εκλογική καταδίκη»** θα είναι μια συνολική καταδίκη του πολιτικού συστήματος. Μια «διαχείριση της ήττας» από τη μεριά της κυβέρνησης θα είναι ταυτόχρονα μια «εν δυνάμει αυριανή νίκη» για την αντιπολίτευση.

Το σενάριο του **« πολιτικά διαχειρίσιμου αποτελέσματος»** θα σημαίνει την αναπαραγωγή και την συνέχιση του μεταπολιτευτικού οικοδομήματος με μικρές και ελαστικές διαφοροποιήσεις περισσότερο στην ρητορική και λιγότερο στη βάση προγραμματικών αντιπαραθέσεων. Έτσι το ΠΑΣΟΚ θα συνεχίσει την διακυβέρνηση με μικρές αποκλίσεις από το αυστηρό δημοσιονομικό πλαίσιο, προχωρώντας σε ελάχιστες παροχές. Δεδομένη θεωρείται και η επαναλαμβανόμενη πολιτική ρητορική «...προχωράμε σε όλες τις μεταρρυθμίσεις και τα αναγκαία μέτρα,...», που στην πράξη σημαίνει αργά βήματα ,τα οποία γίνονται βραδύτερα με το πέρασμα του χρόνου, καθώς εξαντλούνται οι κοινωνικές αντοχές και αδυνατίζει η κυβερνητική ισχύς, ενώ οι μεταρρυθμίσεις δεν έχουν περιεχόμενο και προσανατολισμό. Η αντιπολίτευση «καρτερικά» θα αναμένει την επόμενη ευκαιρία για την πτώση της κυβέρνησης ως «ώριμου φρούτου», προκειμένου να την διαδεχθεί στην εξουσία. Ενώ τα μικρότερα κόμματα από την διατηρησιμότητα των μεγάλων κομμάτων, θα αντανακλούν και αυτά το δικαίωμα στο αύριο για μια καλύτερη παρουσία και άνοδο των ποσοστών τους. Με την διαδικασία αυτή ο κύκλος της μεταπολίτευσης δεν κλείνει αλλά αναπαράγεται.

Στην περίπτωση αυτή η πορεία της κοινωνίας και η πορεία για το μέλλον και τις αλλαγές των οικονομικών σχέσεων, καθώς και η ανασύνταξη των παραγωγικών θα είναι σύμφωνα με το «αυξητικό μοντέλο». Δηλαδή η διατήρηση των κοινωνικών ,παραγωγικών και οικονομικών δομών θα πραγματοποιείται με μικρά βελτιωτικά βήματα και θα σημειώνονται μικρής εμβέλειας διαφοροποιήσεις. Η παραγωγική βάση παραμένει, η επικρατούσα κουλτούρα συνεχίζει να κυριαρχεί και η ριζική μετάλλαξη των δομών μετατίθεται για αργότερα. Εκλογικά αυτό μπορεί να αντανακλά την «αντοχή» των πολιτών και του εκλογικού σώματος απέναντι στα αυστηρά μέτρα λιτότητας και τον αναγκαστικό χαρακτήρα του μνημονίου, ενώ ταυτόχρονα θα τεκμαίρεται ότι ο λαός διατηρεί μια ελπίδα ανάκαμψης στο μέλλον για ένα καλύτερο αύριο.

Από την άλλη μεριά, το δίλημμα των πολιτών είναι αν οι εκλογές είναι «**εκλογές ανατροπών**» και δώσουν το εναρκτήριο λάκτισμα για αλλαγή του πολιτικού τοπίου, όπως αυτό έχει διαμορφωθεί από την μεταπολίτευση, και ουσιαστικά σηματοδοτήσουν την αποδόμηση του μεταπολιτευτικού οικοδομήματος για όλες τις εκφάνσεις της ζωής στο πολιτικό – κοινωνικό - οικονομικό υποσύστημα. Εκλογικά αυτό θα μπορεί να συμβεί σε μια επικράτηση του Δημαρά στην Περιφέρεια Αττικής, εκφράζει καθαρά αντι-μνημονική πολιτική, (το ποσοστό ενδεχομένως κρίνει και τη δυναμική των αλλαγών), την άνοδο των ποσοστών των μικρών κομμάτων- κυρίως ως «ψήφος διαμαρτυρίας», παρά ως ιδεολογική ταύτιση- την επικράτηση μεγάλου αριθμού ανεξάρτητων δημοτικών συνδυασμών, την αύξηση της αποχής, καθώς και το ποσοστό διακύμανσης της «λευκής ψήφου». Ο συνδυασμός των παραπάνω δημιουργεί ένα εκρηκτικό μείγμα κοινωνικής αγανάκτησης το οποίο ,αν δεν είναι απόλυτο στις εκλογές, σίγουρα θα ενδυναμώνει ταχύτατα στο προσεχές μέλλον.

Στην περίπτωση αυτή το εκλογικό αποτέλεσμα αντανακλά όχι μόνο τα αισθήματα οργής και αγανάκτησης(αισθήματα που ήδη καταγράφονται στις δημοσκοπήσεις),αλλά την πλήρη καταδίκη και αποτυχία των κομμάτων ως αποκλειστικά υπεύθυνους θεσμούς διαχείρισης και εμπλοκής της χώρας στο μνημόνιο και το κοινωνικό και οικονομικό αδιέξοδο. Η ελπίδα στα μάτια των πολιτών θα έχει σβήσει. Το νέο αναμένεται να διαδεχθεί το παλιό. Οι εξελίξεις δεν θα είναι εύκολα «διαχειρίσιμες» από τους υπάρχοντες θεσμούς, συνθήκη η οποία θα σηματοδοτήσει αλλαγή πολιτικού πεδίου και το πέρασμα σε μια νέα εποχή. Η τακτική των κομμάτων μπορεί να εκφραστεί με το σχηματισμό οικουμενικής κυβέρνησης, νέες εθνικές εκλογές, δημοψήφισμα κοκ, αλλά το κύριο στοιχείο θα είναι το οριστικό τέλος της μεταπολίτευσης και των προσώπων που την οικοδόμησαν.

Όπως διακήρυξε ο πρωθυπουργός, στη δημοκρατία πράγματι δεν υπάρχουν αδιέξοδα. Η ώρα της εκλογικής διαδικασίας αποτελεί την ύψιστη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος και ο κυρίαρχος λαός εκφράζεται μέσα από τις συνταγματικά θεμελιωμένες διαδικασίες, καθιστώντας τον πραγματικά κυρίαρχο και υπεύθυνο για την πορεία και το χαρακτήρα του τόπου.

Συμπερασματικά, ο μεγάλος χαμένος των εκλογών είναι ήδη ο «αυτοδιοικητικός τους χαρακτήρας». Η αστοχία της κυβερνητικής παράταξης να προσδιορίσει έγκυρα το χαρακτήρα των εκλογών ως αυτοδιοικητικό, καθώς διαθέτει ισχυρή κοινοβουλευτική πλειοψηφία, ίσως σχετίζεται και με την έλλειψη πολιτικής νομιμοποίησης για τα μέτρα, καθώς οι προεκλογικές εξαγγελίες περιέγραφαν άλλο πλαίσιο μέτρων. Η πολιτικοποίηση των εκλογών αναπαράγει αγκυλώσεις του δικομματισμού -όχι «εμείς» «εσείς» το προκαλέσατε»-σε μια εποχή που η εθνική συνένωση είναι πανάκεια. Το δίλημμα των πολιτών είναι αν υπάρχει μια ακόμη ευκαιρία διατήρησης του «μεταπολιτευτικού οικοδομήματος» ως αντανάκλαση των αντοχών σε οικονομικό και κοινωνικό πεδίο ή αν οι εκλογές αποτελέσουν **«εκλογές ανατροπών»** σηματοδοτώντας την αλλαγής του πολιτικο - διοικητικού σκηνικού.